

GBE NYI DOKUN

(Langues, richesse de la Nation)

AZANDE koku Aristide

XOVIVE

Metogbé no bu vo do me we a ?

E so nyi gbeto e ma yi zojagé wemaxome a kedé jèn nyi aguduwi din ă ! Akowe ma sé gbé édésuno ton lo nyi aguduwi do to ton me.

E sé medévogbé, bo nyo e do hu medésunogbé, bo tuun gofleme gofleme ton le bisésé lobo ma ka sé medésunogbé a o, lobo ma ka nyo e xa, bo nyo e wlan a o, e ma nyi mexixo, kablenu, ahé, jono, kannumono, gblé-doxwé dɔhun jen e no ci nu hennumo meton a ce ?

Xome do yeyevi wli we o, e no wli avi magboko, najino ton no n'ano e, e ma nyi ano nu we hu-dée najino o no vedo a ce ? Co o, xomezon je we dè ! Yeyevi sixu tun de bo do a ! Mo we akowé ma-sé-gbé le lo no ci do to ye ton le me, do glétoxo e me e ji ye dè le ne, do nukunzon jije yeton lon nu ye na mo nu je zoga ze awontin yeton wu a !

Hwe yoyo djé hun din e, bo akowé lo na ton sin ayi-zon jije me, ba je edésuno si do : GBE NYI DOKUN.

AZANDE Koku Aristide

linbowlant

BIBÈ

Gbécènyo kpo Gbébu kpo nyi xonton. Wemaxome, daxo kplonyijinu-alavo ton me we ye no yi yi nunywe dè. Ye me we le gosin Zungbome, Hwéklen sin glétoxo Ablumawi ton mè. Xwéwu xwéwu o, nu ye yi gboje o, ye no yi mo hennumo yeton le do glétoxo ne o e me e di ahonkan yeton do é : To kpo No kpo, atavi atagan, fofo, novi, dada; xonton kpodo hagbe kpan no yi akowé ne le jono bo ye lo no tun agbankan konnyi me ne le ji.

Gbécènyo nyi wanneru glétanu le bisésé, lobo no gbawu do ye bi, bo wan ton no yi ye, bo ye lo mo nó nò Gbécènyo mevo a. Mejito kpodo mejino le kpan no ylo e do: vi-ce ! vi-miton ! bo hagbe ton le no ylo e do: « Agboni » tinme ton we nyi: hagbe ce, novi ce ! E do mo co bo, Gbébu no mo glétanu ye bi ton bo ye lo no ylo e do: « kablenu » tinme ton we nyi: mebubu, mexixo, yovodévi...

Gbécènyo kplon nu Gbébu kaka do memebiyobyu wu, wugbado glési hagbe le, co o, sin konnyi kpakpa ne gbè jèn ci, e di nu débu nu Gbébu ã. E tuun medé sin vena o, e no nyi sun ton n'í bo no ve x'è. Gbécènyo so no do xo dé d'aline o xo nu Gbébu ã.

Nu ye wa yi gboje o, bo wa yi kplé do gléta o, Gbécènyo no do gléme gléme gbon we kpo Agboni ton le kpo. E no nya xè xa ye, lobo no le d'alo ye do glézolinu. Ye no gba bolu afosoxo ton, lobo no d'aji, co no le wa yi kplé do nyowlannyoxa wemaxome.

1 -WEMAXOME

Gan aton xo ! Ajoto kpo glési kpo, Hwéhuto kpodo Alonuzowato tenme tenme le bi kpan wa kplé do nyowlan nyoxa xosa. Ye bi hen ate, hwé kpo nuplonwema yeton le bi kpo. E vivi nu ye bi bo ye le wa kplé do wemaxome !

Glouu kpo Dagleuu kpo do nu-ma-sa xó cyan we Xotenyó, Kafegbo kpo Hunsá kpo do wé dé dò akaja le wu we nu hwévi wliwli, mo dokpo o, Honvi, Tundonu, Alixonu, Tankpinu kpodo Hunjenukon kpan do wlenwin dé do xwéji e ma do jija we e wu we. Alisa ne o do we ye dé, kedé bo nukplonmeto yeton kpo Gbécényo kpo wa xwéton.

Gbesuvenyi zin alo do tavo ji, ye bisésé sité, bo Xotenyó cya! « To miton me gbé o » wemaxomevi le: « Mi na nyo e wlan, bo na nyo e xa. Xotenyó: To miton me gbé o!

Wemaxomevi le: « Mi na nyo e wlan, bo na nyo e xa » Xotenyó: To miton me gbé o!

Wemaxomevi le: nukon jen e na yi, dandan.

Dandan ma do yi fo kpowun jen Asiba do han nyi me: « Mi do gbé miton, me dé ma so yi yovogbé do blo asuka o » bo hagbe le bi yi han ni do: « mi wa do gbé miton mi ma yi yovogbé do blo asuka o ». Asiba: Bénevi dé fon, e na do yovogbé kakakaka, hagbe le: « Bénevi dé fon, e na do yovogbé, mi ko nya yovo dida le sin tomè, ne kagbon bo mi ka na no do gbé yeton so mo, mi wa do gbé miton, mi ma yi yovogbé do blo asuka o. »

Xotenyó le cya: Edo! Hagbela: titéungbé

Edyó! Hagbele: titéungbé

Xotényo: ná midé? Hagbele: Gliwun midé, mi dọ canwun. Gbesuvenyi le zin alo nyi tavo ji bo ye bi junjon ayi. Mesi nukplonmeta yetan do gbé ye bi lobo so Gbécényo xwé ye; ye xo asikpe nu Gbécényo, b'è yi junjon Flanswa kpa.

Mesi kannubyo wemaxomevi ton le dọ: ani mi kplon dọ azangaagbé e wa yi o? Ye bi s'alovi yi ji, bo mesi ylo Nugbonyo b'è dọ: azangaagbé e wa yi o mi dọ xo do cyo wu! Mi dọ gbeto kun nyi kanlin b'è no zé nyi do me kpowun dọ lindon gosin agbaza ton me wu o, lo o, e dọ na wli bonu cyo, bo fo yesu ee e no fo dọ hentonnu o n'i. Awanu, junjon ayi Nugbonyo. Ablawa, ani wu mi le ke nu do?

Asukusi xwé do xo nyo débu ă

Mesi, mi le dọ xo do Asukusi le wu! Mi dọ awe e no xo nyonu asukusi le sukpo; dọ taji o, yesu mavomavo é e no fo dọ nyonu asukusi ne le wu. Henu Yesu dé le no zan dọ: «nyonu asukusi nino alwe me; numako, awamajé, avomanya, wumale, fen makpa makpa, dọ mavun mavun nu azan mokpan, sun mokpan, xwé mokpan» E no ci dídọ nyonu asukusi o wa hu xomesu ton dahun; bo, nu e gla bo gba henu sen he le dé o, asu o sin cyo jen ye no fon nyi ji n'i lobo nu alo maya e lo ma a o, matiinto jen e no nyi. Awanu Ablawa junjon ayi. Koku, ani mo ye kon no le zondo nyonu asukusi? Ye n' xwé nyonu asukusi do xo, bo me cyan cyan we no yi ma nukuntonme; a dọ e dọ dè zengbigba alo gannutro dé me dọ zanme o we na fun nukunme na d'ayitéhannu ba do dé gbejinino ton kpo alwe me

gbe ton xle asuton sin ako le. Co o, e ko vo a ! Cobonu e na do ton asutonkukuto do asuton hennu le gon o, ye no ylo asukusi ne o, b'e no wa je kpo do dekin kan ji do hennu myo kon; myo e hennume le ze takin kpo ayoma kpo do flo e, ba ye no byo e do ni gbon azizoton do awantinme cin manyi manyi, bonu vlavo, asukusi ne o nyi cin alo dasin fle wa yi de hun, e mo nu je asuton ku me jen ne.

Nu nyonu asukusi ne o xo kusukusu ne o kaka bo wa ton to do hennu yesu mavomavo ne le bisese me o, toolo jen ye no so e na asutonovi le dokpo b'e na swen ba sixu sigan no viton le kon. Ema ka nyi mo a hun asigba logba e no do vo ton na .

Mesi, mi wa do walo miton ne le hen mi kwiji daxo co o, mejome mi nyi. E do mo co, Dada le, xweduto kpo hennugan le kpo no mo dagbeton lon do xe nya de kon we. Ye no doji: E kun sixu sun-kundo nu asukusi xwe do xo o do; fa no d'agunme bo bokono awono no wa ye a ! Nu e hu kanlin zanme o we hen kanlin nyu gble! Bonu e na mo nuje asukusi xwe do xo xo wu o, mojeme asu alo asi dida ton we e tin na do hwè, do Mawu gbedoto kon sunnu kpo nyonu kpo do kpo nu gbe, bo ye nyi nu dokpo nu gbè, lo o, abadaxwèjesu ka no wa klan me ne le, do taji o, e no kpla asu o yi bono jo asiton do gbè ku do lindon mè! Asukusi xwe do xo o, we nyi gbè yoyo e me Gbe jlo nu nyonu asukusi na no e, alwe me gbè, ku-ye me nino kaka nu hwenu abadaxwèjesu na wa so e yi mo asu o do jesutome e! Wuve magboko e asukusi no mo do xo nino hwenu o, mexo le no do enyo daxo e ma nyi mo a o, nyonu de sin takame ko wa li le hwè debu nu o e na no hu xomesuton ba do yi da devo do

asu gbigbe do hennu le nyla hu asukusi xo nino! Bo na do suta na o mi wa nyi gbéhwán mexo miton le do nu ye sigan le vo hennuyesu miton le ji gbon o, nu ne o na nyi nukonyiyi nu to miton, nu ne o bloblo na bokun we zon bo mi le nyi gbéhwán se do togan miton kpo acékpikpa o kpo do ye ni lon nu: tokplé daxo dokpo n'i tiin nu to mexo le bi bonu e na sixu kenu titéungbé do hennuyesu mi ton le ji do taji o, asukusi xwé do xo xo wu. Mi le wa nyi gbéhwán dokpo se do nyanu le bi do:

Nyanu hwétowé hun, sité, ton sin ablume!

Hwi we nyi gbeno, cobo mafo do dénu!

Hwi we nyi najino, cobo nyi nugbehen nugbewanna, nu dékodo, mafo ninome de!

Hwi we nyi xwesi, cobo kpodo kanrumo gbe me; bo nyi jlodénu aklasu le ton!

Hwi we nyi novi dagbé, co o, dyovi nyi e sun we, me nyi nuxlowun dé, b'e no swafa!

Hwi we nyi xanton dagbé, daxamato, co ji na dé do wu we no ve wu!

Hwi we nyi wanyiyi, co wan gbe we, b'a nyi nugboko!

Xwe na fa o, hwi we!

Glé na nyo o, hwi we!

To na yi nukon o, hwi we!

Co o, hwilo no tuun nu hwidé a, bo gbeto le lo ma no tuun nu we a, bo no do: fonlinna nyi sun we we! Xwé-gbato hendo we we! Glégbé hengleta hwe do nu we we!

Nyonu hwetowe hun, site, ton sin ablume! Ena ce nu we kaku ɔ ahen ayi nu mi ɔ le bi wu.

Nugbo we, gbeto ku ɔ, ye no ɔ i ɔ gbeto nyi kanlin ă! Ye no fo yesu n'i, bo no wa ago ton. Hun nu ewu mi na ɔ xo do égbè din ɔ we nyi ago!

Ago! Ago we nyi a? Alo hennu yesu?

Ani we mā ka mo do ago wu ɔ to miton me? Uun, Dosu ago no vivi tawun! Gboja, e no vivi akwe mevo we a? Ago ɔdu no vo nu maton! Eo, eo, eo! Mi ma fan xe kanhwlen ɔhun gbédé o. Mi so alvi yi ji xwii bo ɔ xo bonu mebi na sixu se. Gbetoda ɔ xo kpédé nu mi ɔ'ago wu. Nugbo we mesi, ago xo ko do ɔ do ɔ to miton me fi ɔ eso nyi gbeto dandan jen no ku conu e no ɔ ago din ă! Nu bi wa huzu ago: alowliwli we a? Azoflifi we a? Agbaza mime Jesu-Klisu ton yiyi e nyi nusisi, b'e no yi vaxo bà bá medé e so ganji co se ya ɔ, ɔésu wa nyi ago b'ayixa no ɔ molikun kpo lan kpo e na ɔ ɔ wu we ɔ'amisaxosa, jono e na yi le, ahan tenme tenme e na zan le bi no wa cyon ayi ji nu me hwenu Yehweno no wa ɔ Saklametu ɔ sin mojemé na Klisanwun le we e. Amisa-wato le bi sin ayixa no ɔ nusiso Yehwevi le ton ji: Awu ye do é, ɔ ye bla é, afokpa ye xwé ɔ'afó e ... ɔ nu ne le bi we nyi ago din bé no ɔ. Xo nugbo Gbetoda ɔ ă? Ye bi yi gbé ɔ: eɛn, bo mesi wa ylo Tankpinu: Ani wu we, hwilo ɔ xonugbo we? Nu e wu nye ɔ xonugbo we ɔ mesi, nye we yi kutonu ayisonmo azofliten ɔ: moto kpo keke kpo nyi maxamaxa, gbeto ɔ kpo nyeken ɔhun, bo nuɔdu kpé kamegome kpo ahan kpo kpo

gege. Uun, afuduḍu byo to me! Eo, novi ce le emi, afuduḍu xo we mi na ko vedo! Xogbonuto ḍo nusonu ḍé ma nyi ba-wa, toli akwe we xo vavo!

E nye towe junjon ayi bo yi ahan o, jen nyonuvu e yi kunnudéwema nutato ton o wa ze dexlewema ton wa tun nyi té ḍo nukon ce. Nye towe ma ko tuun ḍo akwe xo' we ba mi ne, bo bo nukun nyi Dexlewema wu magboko. Nya e d'adjsinxwé ce kp'amyoxwé ce le kpo je wekpo dren do nyonuvu o ji, b'ε je cyancyan ji ten masemase sin nukon ce. Nyonuvu o no ḍo nu nye ḍo: Dexlewema o die, fofu Azofliwema o dié! Ayi ce je nubaji bo un wa ḍo n'i ḍo: Nyonu, un ko mó bo ko kpòn, bo ze e yi xle me ḍé le nu ye lo mo na mo kpòn! E yi kaka o, e no le wa nukon ce, lobo no le be ajajla: wema o dié, fofu wema o dié! Nye gbo bowa ḍo n'i ḍo: Nyonu, nu nye hen wa nu we o, un ko zé e do wekpo me, bo medaxo ce ko ze e nu we. E ḍo: Mi bo ku nawo! Bo wa se do. Mesi, nu nye makpon gbé ne o gbé o kpaca mi tawun, bo un no kanbyo nye dée ḍo: E ma ḍo nudé din a o, e so sixu no memeton gudo a? E na ce nu we Tankpinu medévo! Daglénu! Mesi, nye mo ḍo nu ye ḍo nudé boma wa nu memeton n'i ḍu cobo ku a, bo ye na te wa ḍo nu débu wa we hun, nu tofwé wa we ye ḍe! Doji sin ago e ewa ḍo glétoxo miton me fi o, mi bi ma mo ḍé nuwiwa le yi gbón a ce? Me we tuun ḍo gléta fi ḍo Doji ji vi kpòn? Nya ne o, no azon-zan-ji nu xwé makpan, vi ḍe ma no! Mi zungbome nu le jen e no mo, bo medé ḍo nudé o, e no yi n'ε ḍu kaka bo nya ne o wa nyi matiinto ! Ku ton wa zun dokun nu vi ton le. Ye sa cyo ton do jono nuwamegbédonumeto le axive bo-wa yi mime e toju Doji ḍo gbe ton hwenu o le do kpocoxi me lobo Doji sin ago nu o, medé so tuun mi glétanu ablumewinu le ā, bo Dojivi nyi-jeto le mo ablumewinu le ḍé o, ye no ḍé kò do. Mesi, nye mo ḍo nu

mede na sà tó tòn cyo du hun, tó o sin gbe we do na toju nu e na nyi ace nyanya dokpo do ko ni. Ean, Daglénu, ku do xo zinzin dido! Nu e do nudé hun, e bo na memeton ni du conu abada xwejesu na wa so e, e ma gbe wan nu, gbè tòn, bowa ya riavi nu cyo tòn o.

E do mo co o, nu nyanya kedé we do ago me a, nu dagbé dokpo mo we ago nyi.

Ɖ'ayixoxo o, mexo mexo miton le o, ayihun dida dohun ye ze do do: Me ku, meno mo no va! Me e ku o, ku ă, gbě vo me we byo, bo yi mexo tòn le gon! Mi bonu mi na jawa x'e, ba no gbadalisa x'e do agbaza we no ku, lindon no ku a, lindon no leko yi fi e nu e nyi le, fi e gosin e, bo no yi do wanyiyi gbě e e wa zan o gbè! Linlin daxo o jen ko na bo hennuyesu le bi tòn sin me. E e ayi ka do hunhon we o bo ayixa lo mo je nu mo ji o, mi lo do na tuun do mexo mexo miton le ko wa hwè yeton nu nu kpo hennuyesu mavomavo yeton le kpo, bo mi lo na wa hwé miton nu nu kpo wéziza kpo. Mi bo ma lon gbédé nu adodido, nukunkendido kpo fonlin kpo ni wa don mi do gudo o. Ɖin o, mi nu mi na kplon nuwlanwlan, ba xanu ba do nu ta nu nukplonkplon égbé tòn.

2 - DOKUN DO MEDESUNO GBE ME SUKPO

Nukon nukanton e Gbécényo wa wemaxome o, enyi nu kpaca bo le nyi awajije nu nuklponmeto kpodo wemaxomevi le bi kpan. Xomanyiken s'alovi yi ji bo byo xo mesi ni na xo emi, nu emi na kannubyo. Gbécényo, bo mesi na xo e bé yi xo: Gbécényo, novice wemaxomevi le bi kplé bo do ma do doo nu we. Mesi miton ko flan nu mi do hwilo jlo na byo mime;

bo nugbo o, hwéleko din o, a wa mi tantin, bona no kpo xa mi nu nukonyiyi gbe miton nyowlan bo nyoxa ton. Enyi nudé bo vivi nu mi tawun, lobo le kpaca mi desu. E vivi nu mi traala do mi tuun do fi mi dé o, a no ba na gon ma no a, bo milo no ba na jo we do a. E kpaca mi tawun do mi tuun do a do kunnudéwema Wemaxoma zojagé ayijetan, linsinmeton, kplanyijinu-alavoton cobo le jlo na yi Dexlawema mi aguduwi le ton. Dokun te le we ka do medésuno gbé nyo wlan bo nyo xa me some b'ajo gboje towe do bo so e sa vo do gbé towe tuntuun wu? Gbeyido gbece le so mi na, bo do ma kannu ne le byo we! Xo o me bi ci too bo nukun le bi no ta do Gbécényo ji. E sité, e yi xo, e do gbé mesi-ton, bo do gbé hagbeton le bi. E wa flon nukanbyo yeton nu ye.

Glési novice le emi, mi nyanwi dāxo co o, mi ka ko mo nukun je nu bisésé me a; do nyowlannyoxa nyi me e do gléta le kedé ton a!

E se medévogbé, bo nyo e do hu medésungbé, bo tuun gofleme gofleme ton bisésé, bo ma ka sé medésunogbé a o, lobo ma ka le nyo e wlan a, bo nyo e xa a o, é ma nyi mexixo, kablenu, jona, ahé, gblédoxwé, kannumo dghun jen e no ci nu hennume meton a ce? Xonugbo adp! Gbébu kablenu! Xomanyisin we gbo jagé kléwun ne o bo ye bi wli nukiko. Gbécényo gbon ye ne o me bo te ds ji do! Dokun e do medésuno gbé me o sukpo!

E sé medésunogbé, bo nyo e wlan bo nyo e xa o, e so no ba gbésenumeto, nutinmeto cobo no ma nu je wema e hagbe meton dé wlan sodo me e cwu a! Mo dokpo o, wemaxanumeto no tiin nubi me nu me a, lobo no le mo do nu me; e no ma xometonsa xo xa me, lobo no le funfun me kpe.

Nukonyiyi to d'ebu ton tiin do nu ma mo je nu me toviton le ton mevo a! Glési mo nu je nu me o, akwe e e zan do glétan wu o, e na do bisésé wema me, bo na tuun bisésé, e so na wanu d'ablume a. E hen o, e na do kplebowa kplebođu gbe, bo, nudé jedo nu nukonyiyi gbe o ton o, wegbohenta yeton na do bi wema me, bo gbéyido yeton na zé yi mo demenu kpo ganhonyito, tonukongan sin afodotéto le nu ye na dé wé do kpo, b'a sixu d'alo ye.

Nyowlannyoxa no zon be no ton sin ablu gongan me! Togan zinkpo hwianta le, tonuklajeto le, wagbemi wagbemi gbeto le kpodo agbazame kede gbeto le kpan jlo gan na du o, bo wema suso zan je sise ya ji o, ye no wa yi mo mi «glesia-ablumawi» le, lobo no do kpagbé nu mi nu mi na ze ganzinkpo o nu ye wu. Ye no wa do gbé miton le nu mi nu mi na mo nu je jlo yeton le wu; Ye do ya mi kaka bowa xa ganzinkpo o ji o, ye no bli mi hen yi henken lobo no le wa ze medévogbé (Fianségbé) do tafu mi na! Nu ewu mi na no kpon nu do é o, we nyi sendodo e ji to miton junjon o, yovogbé me we ye wlan bi do, lo bo ze ye xwle mi nu mi na gbéjékpon, lobo gbéyido yeton le tiin ye me nu mi gbon jlo ye lo mo ton ji! Tanyo o, gbétaken gégé na ko tiin deme, bo nu-je-do do ye wu, bo nu gbe miton me we ye ko wlan sendodo ne le bi do o, bo mi désuno xa we o, mi sixu ko gbe gbétaken ne le conu nunyweto le kpodo senwlanta le kpan na do nu i ji. Nutinme Gbécényo tan kuwu nu me bi bo ye bi no ze ta aloto adokpo dphun, bo xo o me bi ci too di cyodixwé dphun. Gbécényo gbo bo gbe kando linlin vo wu.

Dagbé e do wema me o sukpo! Mi nu mi na so aglaswé yi ji nu me e hen nyowlannyoxa wa e! Do nu ewu mi na kpon.

nu do o, nyowlannyoxa dé dè d'ayixoxo a! Wema dé tiin do gbé miton le me bo e no yi xa alo e no yi kpon e me a. Nunywe togbo togbo miton le ton o, e no mo do fi dé ă. Vi ye nyi wanna, b'ê se tonu nu ye jen ye no na nunywedokun ne le kpedé, bo no kpintan kpedé na: Gbewuwa, gbevivi, gbatān, nunywe do glélinu, amasinlinu atinmalinu, azongblégbélé lixo, nudoyeswinme mimo, nuwadokpo, xontan me nino, linlin tenme tenme do ku kpo gbe kpo lixo... vi ye nyi wanna tawun b'ê nyi vivive jen ye no na nunywedokun ne le kpede. Mexo dé le no le yi ku kpo dokun ne le bi kpo. Daa yi ku, Honme ji zo! Do nunywe ton le dè do wema dé me bo e na yi mo xa ă. Dokun ne le gégé yi do mewito, bo don mewi le yi gudo désu tawun. Vodunsi ku kpo xo kpo! Mi sixu do bi a.

Yovo le wa to miton me, ye do mi kun do tăn o, mi kun do hennu o, mi nyi kanlin boci awovi dphun. Walo miton le no kpaca ye bo ye no do mi d'ablume! Ye mo gbeto anyuwiwi kpon gbedé ă, bo no mo nuwiwa miton le bi sin gblégbié lobo fon do ye na hùn nukun nu mi! Xojoxo mi na ko vedo! Mewi do zinfu gongan de me somo a! Xo-nugbonugbo o, dokun tunflayi e do mewitome o we ci ayi ji nu kablenu ne le bo ye je wlenwin ba ji bo na ba ye zomo yeton le me do to yeton dokpo dokpo me. Alodometo, gbéséto we han do ye bo ye gbo bowa cyan mewi kwinwe de do nyowlannyoxa zojage wemexo yeton me, bo kpon gbe yeton kede ye nu mewi ne le na sigan sre todokun mi ton le nu ye. Ya te kpo bo ye ma do nu me ne le ă? Vino ma mo vi sin ko wa tèn! Ya dé nyla ă? Mewi le sé yovogbé, bo mo do nu yovo, ye zé wétin kpo wema kpo, bo be guifon do yovo ji! Ace gannaganna kpa nu me, metatafu yovo ton, jinukun miton le be kponu xi wu, bo le vo ye sa nu

mi axive mawu le do gbé kpo bo gbe bi ye je jlokoko ye dodo, ye d'ésunosi, ablodé gbaja!

Xotényo kenu nyi nuvo na mi Gbécényo d'ohun, Asiba sité bo d'alo alinme, Ayaba no zé ta, Flanswa lo mo no hunhun ta do Gbécényo kpa, Kofagbo d'alo gbakwe bo xa o me bi no do ku nu Gbécényo. Mesi nukplonmetsi yeton waton sin ye na o me bo do: Gbécényo ku do tan, nye lo o, un sé tan na le bi xedéxédé mo kpon á. Gbécényo yigbè nu masiton do: Enyi tan kedé un se a mesí, nu na le dé jo do hwécénu a, nye lo mo gégé xa do wema mè. E kpan nukon hagbeton le bo do nu ye do: nu mila nyo nu wlan ganji, bo nyo nu xa xedéxédé o, do nukonyiyi nyowlan nyoxa ton me o, togan le na zon bo wema gégé na ton do gbe miton le mé ba hun ayi nyi wen nu mi hu mo. Mi bo lon nu mi na van kan ba nyo gbé miton xa, ba nyo e wlan do dé to miton ton sin ablume. Ye xo asi kpe nu gbécényo bo mesí do nu ta nu nukplonkplon o.

3 - ANI WÈ AKOWE NA ZÈ NYOWLANNYOXÁ DO WÁ ?

Numojenums Gbécényo tón zé e do do, Wegbo-hento hagbeton le tón na. Gbécényo no yawu mo nuje wekwin le wu, e nyo ye wlan do ganji bo le no mo nuje san e do nu do ye nu le wu. E no tiin nu gégé me nu agboni le. Nu ye je koxota wa xwé xwégbé o, ye no do to do e we Jezu-Klisu sin ahwanvu le d'ohun; e no vivi nu edésuno ba no ba na de ye sin ablume. Nukplon ye no mya nukun n'i kaka b'e no wan dokpé e e do xa Gbébu e. Walo ton na o no do xomasin nu Gbébu b'e no wa don e sin agboni le tantin!

Gbébu no zoga bo ylo Gbécényo: Aan, agunzé agunno, mi na yi lo! Ye je alita bo Gbébu kanbyo e do: Gbécényo, ayi ajo do nu nyowlannyoxa we a? Bo Gbécényo flon n'i do: Nu glési tuun do nyona do ayikungan dé mæ o, ema nyi dokun ton le bi we no sa do glé ne o xixo wu a ce? E ma tu nu amyono Gbécényo, glési ave nys do a? So ke mi Gbébu, un tuun do asisuno-trenno we nu we a! Nya no mo do nunywe gléton e sin alame a de do kplonyiji nu alavo o, mumajenume do glélinu we! Nukplon me no mya nukun nu we dingan Gbécényo, yigbé ma do xonugbo nu we: to don do gudoto we nu we do nu e kplon hagbe towe le a dé e wu. Nukplonme miton na don ye d'ablume deji. Glesi aguduwi te we do togan bo mi se kpon? Bo ema nyi mims e yi zojage wemaxome le me jen e no mo ganhonyito, démenu azoxosagan tenme tenme le dé a? Do mi se yovogbé, bo monujenume ! Mi no do gungun do nu midée we do: « to miton me gbé o, mi na nyo e wlan, bo na nyo e xa.» Hwetenu mi se bo to miton me gbé zon, bo tovi tosi dé zé do yi mo azo wa na d'azoxwé dé; b'e ma nyi yovogbé doto ganji meten meten jen no yi mo ä? To xozin do to miton me o, bo tovi totaligbé ton le ma mo tovi tofoligbé ton le gbo a, ema nyi medévogbé o jen nukanton le no wa do do kon ye do kpo ace? Glesi Zungbome ton lo le mo nu je nu ne le wu lobo nudé ma do yeton o, ye no do xove do kplé akwe do do vi yeton zojagé zome nu ye na yi yi nunywe do nunywe ji ba do nyi nũ nú hwendo, akota kpo to yeton kpo na. Nudomo o, ye do na do wuvivi bo na d'alo ye nu ye na se vi yeton le do zojagé wemaxome. Enyo nu e na do ahonglokame hengble we kpo nyowlannyoxa kpo nu me e sin ahonkponkpon masogbé a e a.

Wa mi ɔ nugbo nu midée Gbécényo ɔagbé te nyowlannyoxa na hen wa nu hwe akowe? Nukanbyo ne ɔ fon Gbécényo sin abwe nin: tən me ba yi xo:

Gbébu, enyi ye jo to kpevi do nu we ɔ, a na gba e! Xó towe na sun jojo nu gbeto ayi ma huhwehuhwe nana bo e na yi ɔ mo xoxoxo lobo na fon site deji yi gbanu cobo na wa mo ɔ ɔ me gansisé kun nyi nu mo je nu me dandan o.

Do linlin towe linu ɔ, nyowlannyoxa ɔ ɔagbé débu nu akowe ă! Do nukuzon jije mime akowe alo ne ɔ xwétan le no zon bo mi no sixu manu je zoga ze awontin miton wu a! A ko tuun ɔ hwé yoyo hun din b'akowe le lo na tən sin ayizon jije yeton me b'a je ye désuno si a ce? Xome ɔ yeyevi wli we ɔ, e no wli avi magboko, najino tən no ná nò e. Ema nyi ano nu we hudée najino ɔ no vedo a ce? Co ɔ, zomezon je we éde, ɔ yeyevi sixu tun ɔ bo ɔ ă. Mo we akowé maségbé le mo no ci ɔ to yeton le me, ɔ glétoxo e me ye ji ye ɔ le ne. Gbébu, e no nyi nya bono le wa nyi nyavi ă? Akplonyiji nu alavo ɔ, a na tuun bisésé we, lo ɔ, a ka tuun e ɔ taji vovo a. A no mo ɔ to meton me gbé tuntuun kun zon b'e mo azo, b'e nyi togan alo ganhonyito o, modokpo ɔ, a no le won ɔ e kun nyi togan dandan jen e nyi cobo blo to meton ɔ o; ɔ mè we no gán gán co gan no gan! Aco je gan ɔ ɔ, e ma nyi acobanuganto le nu wi wa kede ne a ce? Glesi ayidoténano, ayihuhwehwenano alo numojenumeto na dé togan, ganhonyito alo gan tenme tenme azoxosa déton e sin ayi ma sixu hen nu bi wu a e d'alixo nu nukonyiyi to tən wu. Mesento gbeton le tən nyinyi kpo viveru do ɔ azo wu tən kpo na zon b'e sixu ba azo tenme kpo ă.

Nugbo we, ɔ kpo adu kpo tindo gbajido dokpo ɔ co adu na wa du dă! John nyanva no wa nyi do tome, bo tovi le

de so no se yedée gbé ă, ye no fon gu nyi yedée ji, ye no jan de bo so no mo nu je yedée gbé me a. Acekpikpa o no yi yovogbé do don ye do bu, bo fifa no wa konnyi ye me, ema nyi gbéyidjo la jen no wa tiin nu me nu ye do gbe yeton le dokpo dokpo me co ye no wa mo nu je xogbé ne le wu a ce? Nyi zojagé wemaxome xo kude na un dé a, do e lo mo zon bo mewi le yawu je yedesunsi. To meton me gbé sisé, nyowlan, nyoxa kpo zojagé wemaxome o kpo tindo na zon webo webo akwexe dahun, lo o, me tome gbe we na nyi tato. Kpon nunywe wobu wobu a do do glélixo é Gbébu, nu nyowlannyoxa zome a ko yi we o nunywe ne le o, a na ko wlan gégé do wema me bo glesi le lo mo na mo zan be na nyi dagbé daxo dokpo nu to miton.

Gbécényo, un mo do linlin dé no han we a, bojo xo do nu xo ni no xo tanme. Aka flin do so mi na yi kutonu a? Gbébu, ado no hu we we a? Xonton ce glesi le ko d'agban do xwégbé nu mi azan aton djé dokpo o; e te we jlo we? Gbadé, ayikun, aziin, dokwin, tévi, gali, yovozen, timati, xwèvi, xolan ... e te a na do wa! Ani na do wa a ji Gbécényo? Hwi dokpono jen gogunò ne le do dokun na mo a? Hwetenu hagbe towe ne le na jolu do, bo akwenu yeton o, ye no d'agbantón nu we ma wa nujonu na bo hwilo sixu gbe nu ye a ce?

Gbébu, gennu do: wode, o du na! Tuun do gbé e me xó dè o me we xó no du nu dé. Modokpo o, nuname no vo dokun a; do xwédanu dé no ku bo no byo agòn a, modokpo o, manadésinwuto no mo jaji a do hwe "Gbébu mo nu ne le dé a do a ko wa d'ayi a!"

E no nyi wannu mede bono gbe nuqudu ton ă? Ajanu gbè kandé bowa sa yi gban! Gweno nu linlen miton dingan we do to miton nyi le. Má dokun towe xa hagbe towe le nu e na

nyi dokun mavomavo nu we. Se novi towe Cemlofle do nù ma d'agban nu we glési dphun. Wu ku Gbébu. E so mo xo débu na do nu Gbécényo a, do xo le bi nyima e, ye je xoji n'í b'e ci xwii, bo byo edée me. Ye do gbé yedée, bo wa klan xweli.

4 - AGBAHWLENHWLEN

Gboje vo, Gbécényo wa Kutonu! E be wemaxome ton; agboni ton le no gon wema ma se do e a, e lo mo no gon ma wlan se do ye a, bo no kannubyo ye do nukonyiyi wemaxome yeton ton wu, bo ye lo mo no tiin nu me se do e.

Ye do agbahwlenhwlen zan, bo Gbécényo wa me-gbéjégbéjé kpon xa hagbe ton le do zungbome. E vivi nu Gbécényo tawun bo agboni ton le bi sin afosogbé do ten ne o me. E kpaca Xomanyisin bo mesi Gbényo do nu kike kaka de gbe ne o gbe a. Nyowlannyoxa sin afosodoteto le jen nyi nu kpinkpon yoyo nu ye bi. Bo, nu ye ylo mede nyiko o, ye no so wema wétété dokpo n'i, b'e no yi junjon azinkpo e ji wuntun gési ton de e kpo wetin ton kedje kpo. Ye bisése sin nukun no ta nyi mesi mejikponto le ji bo ayixa yeton no do nuba we do: ne ka na ci gbon! Mesi mejikponto dokpo do: Sebowlan: Gbeto lin, Mawu to! Xotenyó sin hun no xo gbogbo, Ablawa sin hun dibla zronton, Gbojinu je cin nyi ji, Alixonu kpodo Flanswa kpan je kpenkpen ji! Ne Gbécényo ka de gbon do ganxixo ne o me. Akluno nubiwukpéto kedje jen tuun kpo edésuno kpo.

«Gbe me fi o, e no ba na wa nu dagbé, alo nu nyanya; conu gan o ma xo a o, bo Mawu désuno ma yi gbè ton a o, lobo to xa me a o, e no kpéwu a! Nu ewu mi na kpon nu do o,

we nyi agbahwlenhwlen e blo mi dé e o, míme gégé we ko lin na blo e, lo o, míme bi wa kpéwu a; midé le wa ten o me, lo bo do bloblo we; co o, boya, mi bi sin wema we na ton to a! Mi bo ma no sin xome o, suwulu jen mi na no do do no gbeme fi.»

Ye blo sebowlan o yi fo, lobo nuxixa wa do vivi lan me nu me dokpo dokpo, cobo nukanbyo wa su ta nu agbahwlenhwlen o. Gbécényo xa nu fo, b'è kannubyo e do nuwadokpo wu. Gbécényo vò, bo yi agbanji e byo edée me, bo d'ayido, bo flin nu e tuun do nuwadokpo ji e bi bo wa tun konnyi mesi nukanbyometo ton ji.

5 - NUWADOKPO

Nuwadokpo o, dokun daxo we nyi be jexa do e ni tiin me nu tovi bisésé nu ye se, bo mo nu je wu.

Atin mu ny'alixo nu alitanu le ma kpé bo don e sin i a, b'è na nyi medokpono géé zo o, wu jen na ve. Medokpo na déwu xo azan mokpan, sun mokpan yi xwé mokpan co o, wu jen na ve. Alitanu le bi ka do gbe kpo, bo fon gbédokpo o bo kon hlonhlon yeton nyi kpo o, ganxixo dokpo lo ko sukpo b'ali na je wédédé!

Modokpo o, nu glési dokpo na le gle kanti atoon gbédokpo o, azo jen na nyi be wa tawun, bo nuciko na kpéto. Ye ka wa yi kpé wo mo bo fon zan bo zon je glé dé me o, wuyiya, hanjiji awajije kp'azowiwa kpo no zon do nuwadokpo wu bo glékanti kanwéko jeji mo no wa yi gudo, co me ne le dé kan no ko tuun do azo do yiwi we a. Medokpo ne xwé glekanlin wò co ma mo wuve a ne!

Wemaxomevi dokpo ge e ma monujentime a, nu ye wa yi, kpe we kpo aton kpo o, nunywe ye dokpo dokpo ton no nyi dokun nu ye bisese.

Mo jen we nu to de na no kotokowunko, honsu-do, boma na hun hontan de ton je to dee ji a o, nukonyiyi ton o azo jen na nyi. Mawito le tindo na no abdo-alome do wanu dokpo nu mawito sin nukonyiyi wu. Nu Beneto ayikungban nyo na nu avokanfun o, e ye na nyi jinukun ne o kun yi to gudo to, lobo na jo kaka o glé do nu Abijannu le. Singanu le sixu le dé kpo aziin kpo glé. Awonlinnu le na kpe nukun sansi kpo kalozin kpo kun yi to gudo wu. Togonu le na kpé nukun fosufati kpo gali soxwi kpo wu. To dokpo dokpo na kpanzon jinukun nukun deji we mo wu, jinukun e e dokpono jen sixu le kpukpo ton d'ayikungban ton ji e. Nuwadokpo do na zon bo mawi to na d'alo mawi to le hwe co na yi flin to e kpo le e! Gbécényo, mesi towe jen na nunywe ne le bi we a? Bo Gbécényo, desuno gbo bo yigbé ní do: een mejikponto. Bo ku do ayidote kpodo to do mesi kpan.

Magbéjégbéjé kpan fo bisese b'agbahwinto le bi gbado. Sunzan aton gudo o, e na me e din le nyiko. Gbécényo nyi nukonto nu hwéklen sin tokponlavi o bi, bo tokponlagan wa ne kpikpa « Mi hun aza ». Flanswa atagantoni din, Rlica fofoton din, ataviton Cucu din, agboni ton le: Xomanyisin, xomanyiken, Jijoxo, Tankpinu, Glonu Daglénu, Abenyochu, Ablawa, Alixonu kpodo me gege kpan.

Acekpikpa o sin afosodoteto le kpo tokponlagan o kpo le wa ma dexlewema d'alo me nu ye bi flélélé. Ago be! Zangbeto y'agun, kojigege ton, bo kaléta wa d'awobobo. Me bi j'awa kpodo me ma din a le bi kpan. Ye na ye akonkpinkpan, bo nukponto le lo mo na nyiko yeton mesi

Gbényo nu nyawlan nyoxa hwedévo nu ton. Ye bi no dɔ:
«Nyawlannyoxa ɔ, nukun jen na yi dandan.»

6 - METOGBE BU VO D'AKOWE !

Jinukun dɔ gléji, bo donkpɛvu lɛ ze dexlewema nyi do gbamɛ bo wli awonlinto me li na ba xwè kwè! Flanswa xwédo Xomanyisin y'awonlin. Awonlin jije yeton ɔ, Flanswa wlan wema sɛdo Daa ton Hwecenuto, co ɔ, sunzan dɔkpo jen ye ko blo. Hwécénuto ma viton wema bo xome hun i kaka, lo ɔ, e ma nutiinmenumeto á bo dɔ nukun dɔ Gbécényo sin ko lɛ wa Ablumewi wɛ.

Gbébu je nukon wa Ablumewi dɔ gboje elo hwenu. Hwécénuto dɔ nukun Gbécényo kaka bo gbo bowa sɛ wan do Gbébu ni na tiin wema ɔ me n'i. Gbébu vun wekpo ɔ, bo zé wema ɔ na xa bo xixa glo é! Wekwin asi lɛ no do tagba n'i dɛsu bo awontinme wekwin lɛ no bu vo do e. Gbébu dé winnya nyi gbé bo zé wema nu wemano xwii. Gbébu wa tiin nu me nu Hwécénuto dɔ wekwin lɛ no bu vo do emi dɔ ye gbon vo nu yovo wekwin e, emi kplon lɛ; emi kun sigan no xa ye o!

Hwécénuto dɔ Gbébu xo a, bo no kanbyo Gbébu dɔ: Metogbé no bu vo d'akowe wɛ a? Gbébu sɔ mo xo dé dɔ a? Hwécénuto lo mo ci nukanbyo ton ji; bo mo Gbébu do mo xomskuto na bo no dɔ nu edée dɔ: Gbébu monuje wema ce me, lobo jlo na tiin me nu mi a! Ayi ton je nubaji: awovi nu dé wɛ ka je do viton ji á? E sɔ tuun gbe e me e na no ɔ a. Alwe ne ɔ, me wɛ dé, bo kojo zémijanno ze Gbécényo wa xwétɔn kpo agban kpo. E vivi nu Hwécénuto b'ɛ je koxota!

Gbécényo xa wema o nu ataganton, lobo tiin me n'i linsin linsin bo Hwécénuto wa do: e ni ji vi! Gbécényo tiin nu me nu ataganton n'i ma zé Gbébu do xome o, lo o e kpa edésuno a. Hwécénuto na do n'i do: e sixu nyi akowe daxo dokpo do kplonyiji alavo bo nyi ahé nu medésuno gbé xixa a; amo nu mo jen nyi nugbo hun, Kposu lo ko yawu kpe nukun glé wu ba yi nyowlan nyoxa, enyo hu akowe maségbè e wu e no va akwe meton bi do é. Nu gbe xie Gbébu gbé na o gbe o ka fon e sin ayi mlo me a?

NU MI NA MO XA LE DIE

Weta

Wuntun

XOVIVE.....1

BIBE.....2

1 - WEMAXOME.....3

- Asukusi xwé do xo nyo débu ă.....4

- Ago, Ajo we nyi ă ? Alo hennu Yesu.....7

2 - DOKUN DO MEDESUNO GBE ME SUKPO.....9

3 - ANI WE AKOWE NA ZE

NYOWLANNYOXA DO WA ?.....13

4 - AGBAHWLENHWLEN.....17

5 - NUWADOKPO.....18

6 - METOGBE BU VO D'AKOWE !.....20

REPUBLIC OF BURUNDI

MINISTRE DE L'ÉDUCATION, DE LA CULTURE ET DE LA FORMATION

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE L'ÉCONOMIE ET DES FINANCES

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

MINISTRE DE LA SANTÉ PUBLIQUE ET DE LA DÉMOCRATIE

Dépôt légal : 13 Septembre 1995

sous le N° 95018/MCC/BUBEDRA/SDR

**Imprimé par le Service E.S.D. - Cotonou
Avril 1996**